

Stockholm Arbetarekommun
Antagen 2017-03-07

HBTO+ Politiskt handlingsprogram Stockholms Arbetarekommun

Innehållsförteckning

Regionen _____	6
Ytterstaden _____	7
Arbete _____	9
Kulturen, Idrotten, Fritiden _____	10
Pride _____	11
Vår gemensamma välfärd _____	12
Skola / Utbildning _____	13
Slutord _____	15
Bilaga Uttryck och begrepp _____	17

Inledning

Socialdemokraterna i Stockholms vision är en stad och ett samhälle där alla öppet kan leva ut sin identitet, kärlek, sexualitet och sina könsuttryck baserat på lika värde, respekt och samtycke, utan fara för att bli diskriminerad och/eller trakasserad. Stockholm ska vara den bästa staden i Sverige och Europa för könsmångfald.

Detta handlingsprogram ska säkra ett större utrymme för könsmångfald och olika sexualitet inom ramen för utbildning, arbete och samhällsliv. Handlingsprogrammet ska främja frihet för alla som inte faller innanför samhällets normer för sexualitet och könsuttryck.

Stockholm ska vara ett stadsrum som ger utrymme för mångfalden. Idéer och åsikter ska kunna röra sig fritt, talanger ska kunna utvecklas och dela sina resurser i arbete och utbildning, och människorna i staden ska kunna forma sin egen identitet.

Planen riktar sig mot vardagliga utmaningar som personer som bryter mot normerna möter i det dagliga livet i Stockholm, och allvarliga förhållande som diskriminering och våld som motiveras av kön, könsuttryck, etnicitet och sexuell orientering.

Vi menar att det finns ett behov av att synliggöra den könsmångfald som finns i Stockholm, som främjar valfrihet och ökar respekten för olika könsidentiteter och uttryck bland stockholmarna. Vi vill att staden ska utveckla sin dialog med invandrарorganisationerna om könsmångfald i de etniska minoritetsmiljöerna, samt att staden stärker åtgärderna riktade för att stödja ungdomar och ungdomars identitetsutveckling.

Vi menar att det finns ett behov av att fira Stockholm som queer stad, och visa på det positiva bidrag som könsmångfalden gör staden. Alla människor ska kunna känna sig välkomna och trygga i Stockholm.

Vi vill se ökade satsningar på att stärka kompetensen och medvetenheten bland kommunens anställda om könsmångfald. Staden ska därför ha en väl utvecklad HBTQ+-politiskt handlingsprogram som ska följas upp på aktivt både av både politiker och chefer i stadens organisation. Handlingsprogrammet måste utgöra en aktiv del i styrningen av stadens verksamheter.

Staden har ett särskilt stort ansvar för all den service och tjänster som kommunen själv sköter antingen på egen hand eller genom entreprenad. För att kunna tillgodose

alla människors olika behov fullt ut krävs det en aktiv medvetenhet inom kommunens alla olika verksamheter om att alla invånare inte är heterosexuella eller har en könsidentitet eller ett könsuttryck i linje med de förväntade utifrån det kön som tilldelades vid födseln.

Handlingsprogrammet präglas av fyra huvudstrategier som utgör nyckeln för att uppnå visionen:

- Synliggörande och ökad respekt för könsmångfald
- Inkludering och trygghet för sexuella minoriteter
- Firande av det queera Stockholm
- Kunskap och kompetens om sin identitet, sexualitet och olika könsuttryck

Socialdemokraterna i Stockholm vill se ett samhälle som respekterar och ger plats för alla människors kärlek. Socialdemokratin vill avlägsna de ekonomiska, sociala och kulturella hindren för människornas frigörelse. Vårt mål är ett samhälle utan över- och underordning, utan klasskillnader, patriarkat, rasism eller homo- och transfobi, ett samhälle utan fördomar och diskriminering.

Dagens samhälle genomsyras av att heterosexualiteten är norm för allt beteende. Heteronormen hänger även ihop med de ekonomiska, könsbaserade och etniska maktstrukturerna. Kampen mot dessa går därför inte att skilja från varandra. För att nå framgång krävs därför ett feministiskt och normkritiskt perspektiv där vi vågar se de normer som finns, både i och utanför vårt parti och övriga samhället. Ett normkritiskt verktyg handlar om att synliggöra och ifrågasätta normer, synliggöra fördelar för den som följer normen samt att granska sin egen position. Detta menar vi är en viktig politisk och pedagogisk metod.

Normkritiken förutsätter också att vi vågar se vilka normer som finns i och utanför HBTQ+-rörelsen och problematisera och bredda dessa. Ett inkluderande samhälle kräver bredare normer för vad som är tillåtet och acceptabelt, så länge som det baseras på lika värde, respekt och samtycke.

Vi vet att unga HBTQ+-personers är särskilt utsatt i dagens samhälle när det kommer till psykisk ohälsa, det gäller Sverige såväl som andra länder. Som ung HBTQ+-person har många en erfarenhet av att hemlighålla sina funderingar och identiteter av grundade rädslor för att bli utsatta för diskriminering och våld av personer i sin omgivning. Därför är det livsviktigt att skolan och samhället tar ett

särskilt ansvar för dessa frågor. Behovet av trygga platser, där man kan träffa andra i liknande situation som en själv och där alla får vara sig själva, är centralt.

Det är också viktigt att bejaka att transpersoner i många samhällen utgör en av de mest utsatta grupperna och att deras kön och könsuttryck inte alltid respekteras. Transpersoner och andra som gör avsteg från normer kring könsuttryck utsätts ofta för trakasserier, diskriminering, våld och hot om våld, samt andra former av negativa sociala konsekvenser på grund av detta. Bland annat är det därför viktigt att regeringen förtydligar det rättsliga skyddet för alla transpersoner i hets- och hatbrottslagstiftningen. I staden handlar det om ett medvetet och uthålligt arbete med våra normer och värderingar för att i alla aspekter se till att staden är välkomnande.

Regionen

Stockholmsregionen ska erbjuda ett trygg och attraktivt liv för samtliga invånare. Stockholm ska inte bara vara Capital of Scandinavia utan också Europas bästa stad att bo och leva i som HBTQ+-person.

Som HBTQ+-person ska man känna sig trygg i sitt bostadsområde oavsett i vilken stadsdel eller Stockholmskommun man bor i. Man ska aldrig behöva tveka på om man ska kunna kyssa sin partner när man kliver av pendeln eller bussen. Därför ska arbetet med feministisk stadsplanering fortsätta och intensifieras. Därför ska SL arbeta ännu mer aktivt med HBTQ+-frågor.

Om man som HBTQ+-person behöver söka stöd eller hjälp sjukvården ska man aldrig behöva tveka på om man kan vara öppen eller inte. De som arbetat i sjukvården ska ha tillräckligt med kunskap och kompetens för att bemöta alla stockholmare respektfullt och öppet. Som en del av detta arbete är det viktigt att vi behåller och utvecklar den expertkompetens som finns hos mottagningar för ”män som har sex med män” (MSM) samt kvinnomottagningar.

I kontakten med sin kommun ska man som HBTQ+-person alltid bemötas med respekt för den man är och man ska aldrig känna att man inte kan vara öppen med vem man är. I varje kommun ska det finnas så kallade trygga platser dit man som HBTQ+-person kan gå om man vill och behöver.

Unga HBTQ+-personer är på många sätt mer utsatta än andra unga. Av den anledningen ska ungdomsmottagningarna arbeta mer aktivt för att få fler HBTQ+-ungdomar att komma till dem. Det ska också finnas trygga rum, exempelvis på ungdomsgårdar, dit unga HBTQ+-personer upplever sig välkomna.

Stockholm ska vara en region som ständigt utvecklas för att förbättra levnadsvillkoren för HBTQ+-personer. För att ständigt ligga på topp behöver långsiktiga, hållbara och utvecklande politiska beslut fattas. För att detta ska kunna förverkligas ska samtliga förtroendevalda i regionen genomgå en utbildning i normkritiskt tänkande.

- Stockholm ska vara Europas bästa stad att bo och leva i som HBTQ+ person
- Alla kommuner ska ha ett HBTQ+ program
- SL ska ha en HBTQ+ policy

- SL ska årligen göra en HBTQ+ anpassad trygghetsrevision
- Sjukvården ska ha en HBTQ+ policy som används aktivt och följs upp i verksamheten.
- HBTQ+ certifiera all sjukvårdsverksamhet med särskild fokus på Barn- & ungdomspsykiatri
- Öka andelen killar och HBTQ+ personer som söker sig till ungdomsmottagningar
- Öka medvetenheten om HIV/STI bland unga. Stockholm Stad ska ta initiativ för att skapa samarbeten med andra kommuner i regionen.
- Alla förtroendevalda i regionen ska förväntas gå någon form av utbildning inom ämnet HBTQ+, RFSL seminarium eller liknande
- Stärka arbetet mot våld i nära relationer med särskilt fokus på HBTQ+ personer
- Arbeta vidare med feministisk stadsplanering
- Skapa öppna och trygga rum i staden, året om

Ytterstaden

Stockholm stad ska vara en stolt stad, en stad som står upp för mänskliga rättigheter både innanför tullarna men även utanför. Stockholmare är starka och vill alla människor väl. När initiativ startas för att begränsa människan och försöka separera grupper väljer stockholmarna att hålla ihop. Stockholm ska stå sida vid sida med förkämparna och gräsrotterna, ingen ska känna att Stockholm inte är deras stad. För att nå dit behöver Stockholm kartlägga och vidta åtgärder för att skapa trygga platser i hela Stockholm. Det är även viktigt att belysa de trygga rummen och mötesplatserna som finns som gör ett fantastiskt arbete redan idag, Stockholm behöver säkerställa att den informationen kommer ut till medborgarna över hela Stockholm.

Det är många eldsjälarna som verkar runt om i staden, eldsjälarna som gör ett oerhört viktigt arbete för att sprida kunskap om HBTQ+ frågor. Men även den starkaste låga behöver ibland matas för att inte slockna, allra främst i Stockholms ytterstad där vi ser att Sverigedemokraterna och andra odemokratiska krafter försöker skapa en bild av att det inte går att vara HBTQ+ utanför innerstaden. Stockholm stad ska stötta eldsjälarna i deras viktiga arbete och göra särskilda satsningar i ytterstaden.

Stockholm har ett starkt och rikt föreningsliv, det gör samhället starkare och ger människorna i staden en starkare känsla av tillhörighet. Det är viktigt att Stockholm

utvecklar sin kommunikation med föreningslivet om könsmångfald i de etniska minoritetsmiljöerna för att vi ska säkerställa att alla kan leva sina liv och inte bara överleva dem. Civilsamhället är en viktig aktör för att föra attitydförändringarna i samhället i hamn, det är i föreningar som människor möts, samlas och samtalar. Det är en viktig kraft som Stockholm behöver alliera sig med för att snabbare och mer långsiktigt hållbart kunna få ut information och kunskap om HBTQ+ frågor. Det är Stockholms uppgift att se till att kunskapen finns för föreningar att hämta och det är föreningarnas ansvar att förmedla ut den till sina medlemmar. Det är en rimlig önskan eftersom de flesta föreningar får bidrag från kommunen.

Trygga rum är en viloplats för eldsjälar och gräsrötter. Det är en plats där en kan vara sig själv utan att vara rädd för att bli dömd för den en är. Dessa rum finns idag men är för små för att kunna täcka behovet som finns samt att det är svårt att nå ut till alla som behöver få ta del av rummet. Stockholm ska verkställa att dessa trygga rum sprider sig över staden, de ska vara nära medborgarna. Skolor, fritidsgårdar och andra offentliga verksamheter behöver certifiera sin kunskap inom HBTQ+ frågor, där bör Stockholm våga rikta en satsning emot ytterstaden för att nå ut till de som verkligen behöver det. När Stockholm bygger de trygga rummen ska även kranskommunernas utbud ritas ut på kartan, då det kan vara lättare att åka till en plats som är lite längre från hemmet och en inte riskerar att bli påkommen. För den individen som inte vågar komma ut för samhället, för den som inte har styrkan just nu att stå upp för sig själv, ska känna sig trygg i vetskapen om att där finns samhället och står upp för en. Stockholm har ett ansvar att bära upp den som inte är stark nog idag och bära den tills dess att den vågar. Därför är det viktigt att staden vågar utmana sig själv och anordna evenemang som är riktade till HBTQ+ personer och allierade som behöver samla kraft. Pride är ett exempel på ett evenemang där Stockholm kan stärka de som inte orkar idag. Stockholm bör uppmana fler verksamheter så som bibliotek, skolor, idrottshallar, fritidsgårdar m.fl. att ta en större roll under HBTQ+ evenemang för att underlätta deltagande och engagemang.

Stockholm behöver vara en stark röst för människan i kollektivet. På grund av den anledningen kan inte Stockholm blunda för det som är obehagligt, läskigt eller inte passar in i det Stockholm som vi vill skapa. Stockholm ska se och stödja personer som lever i en destruktiv relation. En person som utsätts för våld i nära relationer ska veta var en kan vända sig för trygghet och plats för att få andas ut på. Stockholm ska satsa på kvinnojourer och stödja deras arbete för att möjliggöra att fler kan söka sig till deras otroligt viktiga verksamhet. Kvinnojourer är inte bara en plats där människor kan söka sig när det gått för långt utan är även en mötesplats där en kan förebygga destruktiva mönster och beteenden. Stockholm kan genom, bland annat,

föreningslivet stärka sitt arbete mot hederskultur för människans frihet.

- Kartlägga och vidta åtgärder för trygga platser i Stockholm
- Sprida information om trygga platser
- Särskilda HBTQ+-satsningar och i förorten
- Staden ska utveckla sin dialog med invandrarorganisationerna om köns mångfald i de etniska minoritetsmiljöerna
- Rikta HBTQ+ certifiering mot verksamheter i ytterstaden
- Anordna evenemang riktade till HBTQ+ personer
- Uppmana fler offentliga verksamheter, exempelvis bibliotek, skolor, idrottshallar, att delta i HBTQ+ evenemang
- Stärka arbetet mot hedersförtryck
- Säkra en långsiktig finansiering av kvinnojourer

Arbete

Att kunna vara öppen HBTQ+-person på jobbet kan vara svårt.

Socialdemokraterna i Stockholm ser att diskrimineringen av homo-, bi, trans- och queerpå personer är stor på arbetsmarknaden, där det bland annat tar sig uttryck i att HBTQ+-personer inte vågar berätta om sin sexuella läggning på anställningsintervjuer av rädsla för att inte bli anställd. Senare som anställd så kommer man hellre inte ut som HBTQ+-person av rädsla för att bli illa behandlad av chef och kollegor eller för en oro att det ska påverka karriären negativt.

Vi vet att jämställda arbetsplatser producerar mera och de anställda har en bättre hälsa. Vi vill därför att tas HBTQ+-frågorna på största allvar på arbetsmarknaden.

Kommunen och Landstinget är några av de största arbetsgivarna i regionen. Vikten av att de offentliga arbetsgivarna går före och är tongivande i hur arbetsgivare ska agera i HBTQ+ frågorna är av största vikt. Att gå före med ett gott exempel är det sättet som vi kan få de privata arbetsgivarna med på tåget och se fördelarna med en jämställd arbetsplats.

- Alla arbetsgivare måste ta sitt ansvar att motverka diskriminering och kränkande behandling av HBTQ+ personer.
- Arbetsgivare med många brukarkontakter ska arbeta normkritiskt
- Krav på normkritiskt arbete vid upphandling

- Skapa medvetenhet om fördelarna med köns mångfald i arbets- och näringslivet
- Inventering av stadens likabehandlingsplaner
- Arbeta aktivt med utbildning av personal i normkritiskt tänkande
- Arbeta för att öppenhet genomsyrar all verksamhet.
- Staden antar en policy att man alltid erbjuder nya arbetsintyg och tjänstgöringsintyg med aktuella personuppgifter, till före detta medarbetare som bytt juridiskt kön
- Staden antar en policy om att alla medarbetares och medborgares egna önskemål om förnamn och pronomen ska respekteras, där inga rättsliga hinder föreligger för det agerandet

Kulturen, Idrotten, Fritiden

Stockholm ska vara en stad där alla som lever och bor känner sig välkomna att delta i kultur- och föreningslivet. Ett rikt kultur- och föreningsliv är en grundpelare i ett demokratiskt och starkt samhälle. Det är inom kulturen, idrotten och föreningslivet oväntade möten kan skapas och nya erfarenheter inhämtas.

Unga HBTQ+-personer är en särskilt utsatt grupp i samhället och har en större psykisk ohälsa än andra. Därför är det extra viktigt att vi som stad kan skapa trygga mötesplatser för unga HBTQ+-personer där de har möjlighet att skapa sin egen identitet. Men det är också viktigt att vi satsar resurser på att arbeta med HBTQ+-kompetens på alla arenor där unga rör sig så som ungdomsgårdar och inom idrottsrörelsen.

För att skapa en inkluderande stad med ett rikt kultur- och fritidsliv är det avgörande att alla kan känna igen sig och kan hitta ett utbud som representerar dem. Det är viktigt att staden löpande arbetar med att synliggöra HBTQ+-personer och främjar ett normkritiskt arbetssätt inom de kommunala kultur-, fritid- och idrottsverksamheterna.

Oavsett könsidentitet ska du kunna känna dig bekväma med att besöka stadens badhus och andra fritidsanläggningar. Därför vill vi att det finns möjlighet att byta om i könsneutrala omklädningsrum på stadens anläggningar. Detta är en frihetsreform som på sikt kan stärka folkhälsan.

Som HBTQ+-person ska du kunna röra dig fritt i hela staden. Att gå ut på restaurang eller klubb ska inte behöva innebära att en otrygghet i att våga vara öppen med sin identitet eller relation. Vi ska ha en nolltolerans mot diskriminering.

- Ställa krav på idrottsföreningar att ha ett aktivt värdegrundsarbete för att kunna få stöd
- Skapa ett permanent långsiktigt stöd till HBTQ+-ungdomsgårdar som Egalia eller liknande
- Se till att ungdomsgårdar har ett aktivt jämställdhets- och HBTQ+-arbete
- Utveckla normkritisk teater och kultur
- Skapa könsneutrala omklädningsrum samt omklädningsbås i stadens verksamheter
- Främja HBTQ+-föreningar
- Staden ska samarbeta med restaurang och nattklubbsbranschen för att skapa ett tryggare uteliv i staden
- Krav på ett aktivt normkritiskt arbete för att få serveringstillstånd

Pride

Stockholm ska vara Europas bästa stad att bo och leva i som HBTQ+ - person, för att nå dit behövs engagemang och initiativ som Stockholm Pride uppmuntras och säkerställas. Det är ett event som ger många en trygghet och en första chans att våga visa upp sig som den en är. Därför behöver Stockholm Pride bli mer tillgängligt för fler. För att nå dit behöver det bli billigare att besöka Pride, för att det ska bli billigare behöver då Pride få in pengar på andra sätt. Där har Staden en unik ställning och kan erbjuda Stockholm Pride fördelar som minskar utgifterna, exempelvis genom att avgiftsfritt låna ut Östermalms IP till Stockholm Pride. Om Stockholm Pride erbjuder en ökad finansiering generellt kan Stockholm Pride även säkerställa att fler kan delta i Pride park då utgifterna från biljetterna inte behöver vara lika höga för att verksamheten ska kunna gå runt.

Under Stockholm Pride, Nordens största Pridefestival, är det ett perfekt tillfälle för Stockholm Stad att tillsammans med HBTQ+-föreningar som RFSL och Stockholm Pride att arrangera en konferens där en kan diskutera hur vi kan stärka mänskliga rättigheter. Detta som ett komplement till redan befintliga Pride House som självklart ska fortsätta sin verksamhet och välbesökta seminarium. Stockholm Stad ska även passa på att stärka frågor som rör könsidentitet och i samverkan med Stockholm

Pride, marknadsföra budskapet om köns mångfald för att säkerställa att det binära könssystemet inte får för mycket utrymme. Det är viktigt att sprida kunskap och det kan Stockholm Stad och Stockholm Pride göra tillsammans, hand i hand.

Det är viktigt att Stockholm Pride inte stannar vid att vara något som bara händer i innerstaden. Där har SL ett ansvar att ha Prideflaggor på bussarna i hela länet och inte endast i innerstaden som det är idag. Om det är möjligt bör även konferensen om de mänskliga rättigheterna anordnas i ytterstaden för att inte bara tala om att hela staden är stolt utan att aktivt visa att hela staden är stolt och uppmärksammar Pride. Pride är idag en stor fest och alkohol tar stor plats. Det är inte självklart att ungdomar har tillgång till det utrymmet. När staden höjer ambitionerna i samarbetet med Pride bör staden även verka för att stärka ungdomars tillgång till Pride

- Att Stockholm Stad ser över stödet till Stockholm Pride och säkerställer en långsiktig finansiering
- I samband med Stockholm Pride ska Stockholm Stad arrangera en konferens om mänskliga rättigheter tillsammans med HBTQ+-föreningar som RFSL och Stockholm Pride
- Under Stockholm Pride ska staden, i samverkan med arrangörerna, marknadsföra budskapet om köns mångfald
- Staden och landstinget ska ta ett större ansvar för att stötta Stockholm Pride och lokala Pride initiativ på flera platser i regionen
- SL ska Prideflagga bussar i hela länet, idag endast i innerstan
- Stockholms stad verkar för att bredda ungdomars tillgång till Pride-festivalen

Vår gemensamma välfärd

Personer som kommer hit för att fly undan krig och förföljelse är en särskilt utsatt grupp redan som det är. Det gäller både som papperslös, asylsökande och när du är nyanländ. Är du dessutom en HBTQ+-person så är du än mer utsatt. Därför är det av största vikt att dessa personer får det skydd och den trygghet de behöver. Därför menar vi att Stockholms Stad genom ett boende som särskilt ska se till att trygga denna grupps behov. Det är också av yttersta vikt att dessa personers ärenden prövas seriöst och individuellt. Personernas självdefinierade behov måste väga tungt i denna prövning så det av olika anledningar kan vara svårt för dessa personer att öppet peka på orsakerna till att de har behov av extra trygghet.

Det är i praktiken möjligt för HBTQ+-personer att adoptera idag. Men verkligheten ser annorlunda ut. En adoptionsutredning är redan en mycket utlämnande process och om man då som HBTQ+-person måste utstå ytterligare en dimension av denna är det viktigt att mötet med socialtjänsten ska vara helt fritt från kränkande bemötande.

Att bli äldre som HBTQ+-person kan i många fall betyda att man kliver tillbaka in i garderoben. Behoven ser olika ut från när man är yngre och att identifiera dessa områden kan vara ett hjälpmedel att stävja psykisk ohälsa så som åldersdepression.

- Alla ska kunna mötas stadens insatser på ett tryggt och ohämmat sätt
- De som handlägger och fattar beslut om adoptioner hos socialtjänsten ska ha obligatorisk utbildning i HBTQ+-frågor
- Socialtjänsten ska arbeta aktivt med normkritiskt arbete och HBTQ+ certifieras
- Göra en särskild satsning inom äldreården i HBTQ+-frågor
- Skapa trygga rum inom flyktingmottagandet, kan till exempel vara ett särskilt HBTQ+-flyktingboende.
- Ta fram centrala handläggarstöd i hur man arbetar med HBTQ+- och likabehandlingsfrågor
- Socialdemokraterna i Stockholm arbetar för att sänka åldersgränsen inom transvården för unga transpersoner
- Socialdemokraterna i Stockholm arbetar för att avsluta all deportering av asylsökande HBTQI-personer till länder där de sätts i fara eller saknar grundläggande skydd och rättigheter
- Socialdemokraterna i Stockholm arbetar för att standardisera transvården genom hela landet
- Socialdemokraterna i Stockholm arbetar för ett 18-årskrav för byte av juridiskt kön avskaffas
- Socialdemokraterna i Stockholm arbetar för ett avskaffande av juridiskt kön

Skola / Utbildning

Stockholm har en given mötesplats för barn och ungdomar, skolan. Skolan är inte bara en plats för kunskap utan det är även en mötesplats där en lär sig att leva i samhället och att det finns människor runt en som en behöver förhålla sig till. Stockholm ska säkerställa att alla skolor arbetar aktivt mot kränkande behandling av

olika slag samt se till att likabehandlingsplanerna inte bara är papper med fina ord utan är ett levande dokument som det arbetas aktivt med. Det är många ungdomar som inte orkar med de höga kraven som samhället ställer på dem och energin som krävs för att upprätthålla en förväntan från samhället är mer än vad många har förmåga att hålla vid liv. Skolan behöver bli ett tryggt rum där en kan vara sig själv utan att vara rädd för att bli ifrågasatt för att en är sig själv. För att nå dit behöver ungdomars (främst HBTQ+ ungdomars) psykiska hälsa vara det primära målet, det behövs mer resurser till skolhälsa för att klara av behoven från eleverna.

Många elever känner en oro över att delta på idrotten eftersom omklädningsrummet är ett rum byggt av osäkerhet, förtryck och rädsla. Rädslan finns inte bara hos HBTQ+ ungdomar utan är utbredd, osäkerheten som finns drabbar även heterosexuella cis killar. Den är universell och Stockholm kan inte acceptera att den får råda över skolorna, omklädningsrummen behöver vara trygga zoner. Det är viktigt att alla kan delta på idrotten då det är ett viktigt verktyg för att säkra folkhälsan. Ett sätt för att nå dit är att göra omklädningsbås och könsneutrala omklädningsrum, för att komma närmare målet att vara tillgänglig för alla. I Stockholm ska omklädningsrummen vara trygga zoner för alla ungdomar.

Stockholm ska vara en stad där skolorna tar det förebyggande och hälsofrämjande arbetet inom elevhälsa på allvar. Elevkårer och elevråd som väljer att arrangera temadagar eller Pridefestivaler ska kunna söka stöd för detta från staden, på så sätt kan lärare fokusera på det långsiktiga arbetet samtidigt som temadagarna kan bli mer givande för eleverna. Det är viktigt att lärare, skolläda och övrig personal har HBTQ+ kompetens för att skapa ett förtroende till eleverna. Det är avgörande att personalen i skolan har kompetens inom ämnet för att det ska bli synliggjort, taget på allvar och prioriterat. Det är även viktigt att lärare vet vad de pratar om under sex- och samlevnadsundervisningen som ska spegla den mångfald som finns i samhället. Sex- och samlevnadsundervisningen i Stockholm ska vara normkritisk, HBTQ+ inkluderande och fördomsfri. Stockholm lämnar inte normbrytande elever själva med att informera och sprida kunskap om HBTQ+ utan skolan finns där och leder kunskapsspridningen. Sex- och samlevnadsutbildningen ska även inkludera information om STI/HIV för att motverka missuppfattningar och desinformation. Ingen som slutar årskurs 9 ska låta fördomar och okunskap begränsa en i mötet med någon som har en könssjukdom.

- Säkerställa att alla skolor arbetar aktivt mot kränkande behandling
- Omklädningsrummen ska vara trygga zoner

- Ta det förebyggande och hälsofrämjande arbetet inom elevhälsa för HBTQ+ personer på allvar
- Sexualkunskapen ska vara normkritisk, HBTQ+ inkluderande och fördomsfri
- Sexualkunskapen ska inkludera STI/HIV, alla ska ha kunskapen om detta när de slutar årskurs 9
- Minst en studiedag per läsår viks till värdegrundsfrågor med tydligt fokus på HBTQ+ frågor för all personal i Stockholms stads grundskolor

Slutord

Kampen för HBTQ+-rättigheter har pågått länge i Stockholm och mycket har hänt. Stockholm har blivit en öppnare stad och situationen för HBTQ+-personer har på många sätt förbättrats, bland annat genom förändrad och förbättrad lagstiftning. Men fortfarande finns det mycket som behöver och kan göras. Visionen för Socialdemokraterna i Stockholm är ett öppet samhälle för alla. Stockholm ska vara den bästa staden i Sverige och Europa för HBTQ+-personer.

Tanken är att åtgärderna i detta handlingsprogram ska skapa ett större utrymme för könsångfald. Samhällets normer ska utmanas. Stockholm ska vara ett stadsrum som ger utrymme för mångfalden och en plats där stockholmare, besökare, turister, tankar, åsikter och idéer kan röra sig fritt. Stockholm ska vara en stad där man kan skapa sin egen identitet utan att begränsas av snäva normer.

Kommunerna i Stockholmsregionen ska aktivt arbeta med HBTQ+-frågor så att såväl de som arbetar i regionens verksamheter som de medborgare som använder sig av kommunernas tjänster känner sig välkomna och får sina behov tillgodosedda. Stockholms läns landsting ska erbjuda en hälso- och sjukvård som där alla, oavsett könsidentitet eller könsuttryck, känner sig trygga. Ingen offentlig verksamhet ska utgå från att vare sig anställda eller brukare är heterosexuella bara för att det är vanligast. All verksamhet ska präglas av öppenhet och ett normkritiskt tänkande.

HBTQ+, jämställdhet och antirasism. Vi kämpar alla en gemensam kamp. Det samhälle vi Socialdemokrater vill bygga är ett öppet tolerant samhälle. Vi står upp för våra värderingar vill bekämpa fördomar. Detta handlingsprogram är ett steg på vägen.

Bilaga

Uttryck och begrepp

För att få hjälp med ord och begrepp som kan vara svåra har vi tagit hjälp av RFSLs begreppsordlista.

Att själv identifiera sig

Bara de som själva identifierar sig med ett visst begrepp är det rimligt att inordna i detta. Exempelvis är det inte rimligt att kalla en kvinna som genomgått könskorrigering kirurgi och juridiskt bytt kön till man för "transperson" om han inte själv vill det.

Vad är sexuellt och vad är det inte?

I flera av begreppen nedan finns ordet "sex" med. Trots detta handlar många av begreppen inte om sex eller en sexuell läggning. Begreppen är oftast översatta från engelska och där kan "sex" också betyda "kön". Transsexualism, till exempel, handlar inte alls om sex eller sexuell läggning utan om en persons könsidentitet.

Asexuell

Asexuell kan användas av och för som identifierar sig med begreppet på olika sätt. Vanligast är att asexuell används för att beskriva en person som aldrig eller under en period inte känner sexuell attraktion, inte har någon sexlust eller inte önskar inkludera andra fysiskt i sin sexuella praktik. Det kan också användas som ett paraplybegrepp och då inbegripa exempel som "demisexuell" – att bara känna sexuell attraktion till en annan person efter att ett djupt emotionellt band har uppstått, eller "autosexuell" – att bara vilja ha sex med sig själv. Begreppet används olika av olika personer.

BDSM

En förkortning som inkluderar flera sexuella uttryck: bondage & disciplin (B&D), dominans och underkastelse (Domination and submission, D&S) samt sadism och masochism (S&M). BDSM är en sexuell praktik, identitet och/eller preferens där utövarna har ett ömsesidigt erotiskt maktutbyte, ofta i form av dominans och underkastelse. Ibland ingår tillfogande av frivillig smärta som en del av det sexuella mötet. För vissa är det en sexuell läggning även om det inte i lagens mening räknas som en sådan.

Bisexuell

En person som har förmågan att bli kär i eller attraherad av människor oavsett kön kan kalla sig bisexuell. Bi betyder två och vissa föredrar därför andra begrepp, som exempelvis ”pansexuell”, för att signalera att de ser sin sexuella läggning bortom tvåkönsnormen.

Bög

En person som oftast identifierar sig som kille/man och har förmågan att bli kär i och/eller attraherad av killar/män.

Cisperson

En person som identifierar sig med det vid födseln tilldelade könet. Cis är latin för ”på samma sida”.

Cisnormativitet

Antagandet att alla människor identifierar sig som det kön som har tillskrivits dem vid födseln och lever efter det könets sociala normer (kvinnligt/manligt).

Dragking/dragqueen

En person som använder sig av sociala attribut och symboler för att tänja på gränserna mellan manligt och kvinnligt. Ofta i syfte att underhålla eller för att på ett lekfullt sätt uttrycka en del av sin identitet.

Flata

En person som oftast identifierar sig som tjej/kvinna och som har förmågan att bli kär i och/eller attraherad av andra tjejer/kvinnor. Används ofta synonymt med lesbisk.

FTM/MTF

Förkortning för engelskans Female to Male = kvinna till man och Male to Female = man till kvinna. Ett sätt att beskriva den transition som en del transpersoner genomgår eller genomgått för att alla olika delar av könet (juridiskt, biologiskt och könsuttryck) ska bekräfta personens könsidentitet.

Hbtq+

Ett paraplybegrepp för homosexuella, bisexuella, transpersoner och personer med queera uttryck och identiteter. H:et och b:et handlar om sexuell läggning, alltså vem man har förmågan att bli kär i eller attraherad av. T:et handlar om hur man definierar och uttrycker sitt kön. Queer kan röra både sexuell

läggning, könsidentitet, relationer och sexuell praktik men kan också vara ett uttryck för ett kritiskt förhållningssätt till rådande normer. Första gången som förkortningen hbt förekom i tryck var i RFSL:s tidning KomUt år 2000. Syftet var att bredda tidigare använda uttryck som homo, bög och gay.

Hen/ den

Könsneutrala pronomen som främst används om personer som varken identifierar sig som kvinnor eller män utan till exempel är intergender, genderqueer, ickebinära. Hen och den används också i situationer då en persons könstillhörighet är okänd.

Heteronormativitet

Det system av normer som påverkar vår förståelse av kön och sexualitet. Enligt heteronormen är människor antingen tjej/kvinna eller kille/man och ingenting annat. Tjejer/kvinnor förväntas vara feminina och killar/män förväntas vara maskulina. Alla förväntas vara heterosexuella. Alla påverkas av normerna, oavsett om man följer dem eller inte. Att följa eller passera inom normen ger ekonomiska, politiska och sociala fördelar. Att bryta mot heteronormen kan resultera i bestraffning i form av allt från tystnad till våld. (Se även tvåkönsnormen)

Heterosexuell

En person som har förmågan att bli kär i och/eller attraherad av någon av ett annat kön än det egna.

Homofobi

En ideologi, uppfattning eller värdering som ger uttryck för en starkt negativ syn på homosexualitet eller homo- och bisexuella. Homofobin överlappar ofta med transfobin.

Homosexuell

En person som har förmågan att bli kär i och/eller attraherad av någon av samma kön.

Ickebinär

En person som identifierar sig som mellan, bortom eller med båda könskategorierna kvinna/man kan kalla sig ickebinär. Ibland används ickebinär som ett paraplybegrepp för olika könsidentiteter som inte följer tvåkönsnormen, till exempel intergender eller genderqueer. Ickebinär betyder

inte samma sak för alla som definierar sig som det. En del känner sig som både tjej och kille. Andra känner att de befinner sig mellan de kategorierna. Många ickebinära identifierar sig inte med något kön alls. En del ickebinära vill förändra kroppen med hormoner och/eller kirurgi.

Intergender

En person som identifierar sig som mellan eller bortom könskategorierna kvinna och man kan kalla sig intergender. Intergender kan användas synonymt med ickebinär och genderqueer

Intersektionalitet

Ett perspektiv som används för att studera hur olika maktordningar hänger ihop med varandra och hur olika identiteter skapas som resultat av exempelvis religiositet, kön, sexualitet, klass och ålder. Hur de olika aspekterna hänger samman ser olika ut beroende på person, grupp och sammanhang.

Intersexuell/intersexualism

Ett antal olika tillstånd och diagnoser samlas under detta begrepp. Kortfattat en person med ett medfött tillstånd i vilket könskromosomerna, könskörtlarna (testiklar eller äggstockar) eller könsorganens utveckling är atypisk. "Inter" betyder "mellan" på latin och "sexus" betyder "kön". Intersexuell betyder således "mellan könen". Det går att vara intersex och man, kvinna eller något annat. Intersex säger inte någonting om en persons sexuella läggning. En person som inte är intersex kallas för dyadisk

Kön

Begreppet kön är ett system som i de flesta sammanhang används för att särskilja människor genom att dela in dem i grupperna kvinnor och män. Kön är dock mycket mer komplext än så. Kön kan brytas ned i fyra olika delar:

- **Biologiskt kön.** Definieras utifrån inre och yttre könsorgan, könskromosomer och hormonnivåer. Biologiskt kön är inte bara två, utan bör ses som en skala där ingen är helt 'man' eller helt 'kvinna'. All information om biologiskt kön går inte att få genom att se på en kropp, utan vilket biologiskt kön en har är en bedömning som läkare gör.
- **Juridiskt kön** . Det kön som står registrerat i folkbokföringen, i pass eller legitimation. Juridiskt kön framgår i Sverige också av näst sista siffran i

personnumret. Alla barn som föds i Sverige tilldelas ett av två juridiska kön, baserat på deras biologiska kön.

- **Könsidentitet** . En persons självupplevda kön, det vill säga det kön man känner dig som (kvinna, intergender, genderqueer, ickebinär, man, transperson osv). biologiska och juridiska könet behöver inte säga någonting om en persons könsidentitet.
- **Könsuttryck** . Hur en person uttrycker sitt kön genom attribut som socialt förknippas med könstillhörighet, till exempel kläder, kroppsspråk, frisyra, socialt beteende, röst med mera.

Könsbekräftande behandling

Den föredragna termen för det som ibland felaktigt benämns som ”könsbyte”. För att få rätt till könsbekräftande vård i Sverige idag krävs diagnosen transsexualism som ställs av psykiater vid någon av landets mottagningar som tillhandahåller könsidentitetsutredning. Inom vården används oftast benämningen *könskorrigerandebehandling*. (Se även transsexuell).

Lesbisk

En person som oftast identifierar sig som tjej eller kvinna och som har förmåga att bli kär i och/eller attraherad andra tjejer/kvinnor.

Normkritik

En pedagogisk metod för att skapa mer jämlikhet i samhället. Det handlar om att flytta fokus från individer och det som anses bryta mot normer till att titta på strukturer och ifrågasätta det som anses vara ”normalt”. När man arbetar normkritiskt brukar man gå igenom tre steg:

- Synliggöra och ifrågasätta normer
- Synliggöra fördelar för den som följer normen
- Granska egen position

Monoamorös/Monogam

En person som har sexuella och/eller emotionella relationer med bara en person i taget kan kalla sig monoamorös eller monogam.

MTF/FTM

Förkortning för engelskans Male to Female = man till kvinna och Female to Male = kvinna till man. Ett sätt att beskriva den process som många transpersoner genomgår eller genomgått för att alla olika delar av könet (juridiskt, biologiskt och könsuttryck) ska bekräfta personens könsidentitet.

Pansexuell

Förmågan att attraheras sexuellt av personer oavsett kön. Ordet *pan* antyder att det finns ett spektrum av kön och inte bara två som ordet *bi* i bisexuell antyder.

Polyamorös/Polygam

Att ha sexuella och/eller emotionella relationer med fler än en person i taget. En person som väljer att ha sexuella och/eller emotionella relationer med fler än en i taget kan sägas vara polyamorös. Motsatsen till monoamorös/monogam.

Pronomen

Hon, han, hen och den – det en person vill bli kallad när någon pratar om den i tredje person (t ex hen är snäll, jag tycker om hen). Pronomen kan hänga ihop med en persons kön/könsidentitet, men behöver inte göra det. Det går inte att se på en person vilket pronomen den har. Om man är osäker på en persons pronomen kan man fråga i ett enskilt samtal ("Vilket pronomen har du/Vilket pronomen vill du att jag använder om dig?"). En del föredrar att bli omnämnda med förnamn i stället för med pronomen. Hen och den används ibland också i situationer då en persons könstillhörighet är okänd.

Queer

Ett begrepp som grundar sig i kritik mot idéer om normalitet i fråga om kön och sexualitet och hur vi placeras i olika kategorier som alla tar utgångspunkt i heterosexualitet och könsbinaritet som norm. Med andra ord ett ifrågasättande av dominerande idéer om hur människor ska leva i sexuella relationer och andra relationer, hur vi ska bilda familj, hur vi ska uttrycka kön osv.

Det finns queerteori inom den akademiska världen, queeraktivism med folk som vill organisera sig för att förändra rådande normer och strukturer, och personer som kallar sig själva queer. Att vara queer kan innebära en önskan att inte behöva definiera sitt kön eller sin sexuella läggning, medan en del använder queer som ett sätt att beskriva sin könsidentitet eller sin sexualitet.

Rasifiering

En process som legitimerar personer utifrån en privilegierad position tillskriva andra vissa egenskaper, erfarenheter, åsikter eller kulturella attribut baserat på antaganden om deras hudfärg, etnicitet och religion, vilket medför exkludering och ojämlikhet.

Sexuell läggning

Sexuell läggning handlar om vem en person blir attraherad av eller kär i. Enligt svensk diskrimineringslag finns det tre olika sexuella läggningar: Heterosexuell, bisexuell och homosexuell. Dessa benämningar bygger på idén att det bara finns två kön: *hetero* = motsatt kön, *bi* = två kön och *homo* = samma kön som ens eget.

Transfobi

En ideologi, uppfattning eller värdering som ger uttryck för en starkt negativ syn på transpersoner eller personer vars könsuttryck bryter mot normen. Transfobin överlappar ofta homofobin.

Transperson

En transperson är en person som inte alls eller delvis inte identifierar sig med det kön den har fått tilldelat vid födseln. En person kan också vara transperson som inte följer rådande normer för hur en person med ett visst juridiskt kön ska vara, förutsatt att personen själv identifierar sig som transperson. Ordet *trans* är latin för ”överskridande”. Transperson är ett paraplybegrepp med många undergrupper och det går att vara transperson på många olika sätt. Begreppet rör könsidentitet och könsuttryck och har ingenting med sexuell läggning att göra.

Transsexuell

Transsexuell, eller transsexualism, är en medicinsk diagnos som i Sverige idag är en förutsättning för att få tillgång till nytt juridiskt kön och underlivskirurgi. Denna process brukar kallas transition.

En person som känner sig som en tjej men som vid födseln fick det juridiska könet kille kan vilja få hormonbehandling så att hon utvecklar bröst och/eller operera underlivet så att hon får en fitta istället för en kuk, medan en kille som vid födseln fick det juridiska könet tjej kan vilja ta testosteron så att han utvecklar kroppsbe håring och får mörkare röst, genomgå en masektomi (operera bort bröstet) och/eller underlivskirurgi.

En person kan bara få diagnosen transsexuell under eget medgivande. Att vara transsexuell har inget med en persons sexuella läggning att göra, en transsexuell person kan vara hetero, bi, pan, asexuell eller homo. En del transsexuella fortsätter att identifiera sig som trans efter sin transitionsprocess och kallar sig för transkvinna eller transman, medan det för många är viktigt att se sig själva och att ses av andra helt enkelt som kvinna eller man.

Transgender

Engelskt uttryck som kan översättas till ”transperson” på svenska. En person kan kalla sig transgenderist, vilket är en könsidentitet som vanligtvis är synonym med intergender.

Transvestit

En person som växlar mellan att klä sig eller använda sig av andra attribut som traditionellt används av män respektive kvinnor.

Tvåkönsnormen/könsbinaritet

Den norm i samhället som säger att alla människor tillhör ett av två befintliga kön, baserat på förmodad reproduktiv förmåga (biologisk anatomi), att denna tillhörighet medför vissa egenskaper som är fundamentalt olika, samt att de två könen förhåller sig på vissa sätt till varandra. Normen får oss med andra ord att dela upp mänskligheten i två grupper och förutsätter att skillnaden mellan grupperna är större än skillnaden mellan individer inom grupperna. Tvåkönsnormen genomsyrar vårt tankesätt och alla sociala institutioner och funktioner i samhället. (Se även queer)

Tvåsamhetsnormen

En norm som medför att det ses som positivt, eftersträvansvärt och normalt att ha eller vilja ha enbart en kärlekspartner och att denna relation prioriteras över andra relationer, t ex vänskapsrelationer, och förtjänar en särskild status både i privatlivet men även i förhållande till samhällsinstitutioner och funktioner.

Tvåsamhetsnormen präglar exempelvis hur vi förväntas bilda familj (två föräldrar som lever i en kärnfamilj), hur vi förväntas organisera vår privatekonomi och hushåll, vem som har tillträde till besök och information om vi blir allvarligt sjuka osv. Tvåsamhetsnormen utgår ifrån äktenskapets struktur, men återskapas även parrelationen, som förväntas fungera ungefär som ett äktenskap.

Vithet/Vithetsnormen

En struktur i samhället som innebär att det att vara vit medför fördelar socialt, ekonomiskt och politiskt, vilket påverkar vem som har och inte har makt. Vithetsnormen går hand i hand med rasism och rasifiering. Vithetsnormen existerar globalt och härstammar från kolonialismen, vilket innebär att vithet eller att vara ljushyad är en statusmarkör, även i länder där vita som etnisk grupp är en liten minoritet

Socialdemokraterna

FRAMTIDSPARTIET SOCIALDEMOKRATERNA I STOCKHOLM